

דעת

דעת
אלק אבך
ועבדה

פטרון מערכת דעה:

נתנדב לע"נ הרה"ח זאב ב"ר משה ע"ה
זו"ה האה"ח מרת פעריל ב"ר טובי"ה ע"ה

גליון רלו - פרשת דברים - שנת תשפ"ה

גליון מיוחד לבחורי חמד • ערוכים מתוך משנתו של כ"ק מרן רבינו שליט"א

מהדורת זכרון ברוך: לע"נ הרה"ח ברוך ב"ר פנחס ע"ה - זו"ה מרת שיינדל מלכה ב"ר אברהם ראובן ע"ה • הרה"ח יעקב צבי ב"ר מנחם ע"ה - זו"ה רחל מינדל ב"ר יחזקאל ע"ה

גליון מיוחד
לשבת חזון

פרשת דברים-חזון

משנת החסידות

ביאורים ויסודות מורחבים בתורת מרן הבעש"ט ותלמידיו זיע"א

בתוך המאמר:

- מהי מעלת הבית המקדש על מתן תורה?
- מדוע הוצרך עמל רב למצוא את מקום המקדש?
- הבכיה בתשעה באב היא בקשת 'אנן בעינן למהי קדם מלכא'?
- שלמה המלך נשא את בת פרעה - כענין שהקריבו נדב ואביהוא אש זרה
- היאך היא הדרך להשיג את מקום כבודו?
- איזהו גדול במעלה יותר, המה או הלב?

מסילת המועד

שיעורי השקפה ומוסר בדרך החסידות

לא זכרה אחריתה ותרד פלאים:

תיקון הבכיה של חינוך
שיש בתשעה באב

עמוד ה

בבכי יבואו ובתחנונים אובילים:

ע"י בכיה והשתוקקות נזכה לבנין בית המקדש השלישי

מיתת נדב ואביהוא ביום הקמת המשכן

ראשית היה כן בראש חודש ניסן, יום הקמת המשכן, כי מיד אחר שירדה שכניה לישאל, וכתוב (ויקרא ט, כד) 'ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח וגו', וירא כל העם וירדו ויפלו על פניהם, הגה מה כתוב אחריו (שם י, א-ב) 'ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא אש מחתנו וגו', ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אותם, ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם וימותו לפני ה', הרי שתיקף ומיד בהתגלות השכינה בתחתונים, נשבתה השמחה, וכמו שנאמר שם להלן (פסוק ו) 'ואחיהם כל בית ישראל יבכו את השרפה אשר שרף ה'.

ביום שנגמר הבית הראשון נשא שלמה את בת פרעה ואיחר התמיד

וכמו כן היה בבית הראשון שנבנה ע"י שלמה המלך, כי על אותו היום שנבנה המקדש ושרתה השכינה בו כתיב (ירמיה לב, לא) 'כי על אפי ועל חמתי היתה לי העיר הזאת למן היום אשר בנו אותה ועד היום הזה', שכבר באותה שעה עלה על דעתו להחריב את ירושלים (ויק"ר יב, ה). והטעם לכך ביאורו שם חז"ל, שזה מכיון שביום ההוא נשא שלמה את בת פרעה, והיה ישן עד ארבע שעות ביום, ואיחר להקריב את קרבן התמיד. הרי שכבר ביום הראשון לבניית המקדש נעשה בו קלקול גדול ביותר, שבעבורו עלתה ההחלטה למעלה שייחבר. והיינו כי ראה הש"ת שהבריאה עדיין איננה ראויה לקבל את מדרגתו הנעלה של ביהמ"ק, כי היא גבוהה מדי אליה, וממילא לא ייתכן שיעמוד המקדש בה לעת עתה לאורך ימים.

בית השני לא עמד במדרגת בית המקדש השלם

וכן הדבר גם בביהמ"ק השני, שהוא לא היה מעולם על נכונ, כי נחסרו בו חמשה דברים (יומא כא, ג) וגם כל עצם קדושת עזרא לא היתה בשלימות, שהרי לא היו כל יושביה עליה, ואשר לפיכך לא נהג אז יובל (ערכין לב, ג). וכמו כן בני ישראל עצמם לא היו ראויים באמת להיגאל ולשוב לבית המקדש בסוף גלות בבל, שהרי רבץ בהם חטא נשים נכריות (ראה עזרא ט-ט, ורוב מניינו של כלל ישראל לא עלו לארץ. וגמצא שהבית השני לא עמד כלל כפי מדרגת בית המקדש השלם.

שלימות 'יום שמחת לבו' תתקיים רק בבנין השלישי

וכן מוכח ממאמר חז"ל הנזכר 'יום שמחת לבו' - זה בנין בית המקדש, והרי לעומת כן אמרו ז"ל במדרש (שם כ, ב) שהקב"ה עדיין לא שמח בעולמו, דכתיב (תהלים קד, לא) 'שמח ה' במעשיו', 'שמח' אין כתיב כאן, אלא 'ישמח', שרק לעתיד לבוא יתקיים 'ישמח ה' במעשיו'. ומעתה בהכרח לומר, שהשמחה ששרתה בעת הקמת המשכן והמקדש, לא היתה שמחה שלימה, שהרי עדיין לא שמח ה' בעולמו, ולא היתה אלא מעין השמחה שלעתידי בבית המקדש, שאז בלבד תתקיים השמחה בשלימותה, וכמבואר בלשון המשנה

עצמה 'יום שמחת לבו' - זה בנין בית המקדש
שיבנה במהרה בימינו.

א.

עיקר מדרגת בית המקדש - היא הבית המקווה לעתיד

חטא המרגלים גרם בכיה לדורות בחורבן ביהמ"ק

הנה בפרשת דברים מתחיל משה רבינו להוכיח את בני ישראל על כל מה שחטאו במדבר. והחטא שנתפרש להדיא בפרשה זו, ובאריכות יתירה, הוא חטא המרגלים, שהוציאו דיבה על הארץ, והניאו את לב העם לעלות אליה.

ופרשה זו נקראת בכל השנים קודם תשעה באב, יום שנחרב בו הבית בראשונה ובשניה, אשר בליל זה בכו בני ישראל בכיה של חינוך כאשר שבו המרגלים מתוך הארץ, וכמ"ש (במדבר יד, א) 'ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא', ומכך נקבע להם בכיה לדורות (תענית כט, א), וכענין שנאמר (איכה ב, א) 'בכו תבכה בלילה ודמעתה על לחיה'.

הבכיה עתה בתשעה באב מתקנת את ה'בכיות חנם' של אז

ונודע שכל עונש וצער רח"ל שנגזר על האדם בגלל איזה חטא שנכשל בו ח"ו, הוא גם תיקון לעצם הפגם שנגרם על ידו, כי העונש מועיל לתקן את החטא ההוא. ולפי זה הכי נמי בדידן, הבכיה בתשעה באב שנקבעה לישראל לעונש על מה שבכו אז בכיה של חנם, איננה עונש גרידא, אלא בעיקרה היא באה לתקן את מה שלא היתה בכייתם בתחילה כדבעי. והיינו לומר, כי בתשעה באב מתגלה ענין הבכיה כפי הראוי והיאות, ואדרבה, ממנה דייקא תבנה ותכונן המקדש העתיד במהרה, וכמו שיבואר בעז"ה.

העולם לא ראוי עדיין לאורו הנפלא של הבית המקדש

ונקדים, דהנה הבית המקדש הוא מקום נורא ונשגב עד מאוד, אשר אין לשאר ואין לתאר גדול מעלתה וקדושתה, עד שאכן מפאת עוצם מדרגתה הרמה, עדיין לא זכינו מעולם לבנינו השלם, כי מצב העולם לא היה ראוי לקבל את האור הנעלה והנפלא של הביהמ"ק.

השבתת שמחת בית המקדש תיכף בהתחלתה

והדבר נראה מצד כמה בחינות. ומהן, מה שרואים דבר פלא שנעשה בבתי המקדש שעד הנה, כי בשעה הראשונה שעמד הבנין על תילו, ואשר אותה שעה היתה צריכה להיות זמן של שמחה וגילה, וכאשר אכן שרתה שמחה גדולה בעת ההיא, וכדרך שאמרו חז"ל (מגילה י): על יום תנוכת המשכן 'אותו היום היתה שמחה לפני הקב"ה כיום שנברא בו שמים וארץ', וכן דרשו ז"ל (תענית כז, ב) בפסוק (שה"ש ג, א) 'יום שמחת לבו' - זה בנין בית המקדש, - מכל מקום באותו זמן ממש שירדה

השכינה לשכון בתחתונים, נעשה ערוביבא בשמחה זו.

פטרון הגליון - מנחם-אב

נתנדב ע"י ידידנו הנכבד

מוהר"ר יוסף ניסענפעלד הי"ו

זכות הפצת התורה יעמוד לו ולכל משפחתו

ב. הרמב"ן כתב שעיקר המשכן הוא ה'ארון', ומאידך מבואר ברמב"ם שתכלית הביהמ"ק היא להקריב בו קרבנות. ב'משכן' העיקר הוא 'תורה', בחי' מוח, שהקב"ה שוכן בתחתונים, וזה שיין לדור דעה שקיבלו התורה. ב'בית המקדש' העיקר הוא 'עבודה', לב, התקדשות התחתונים, דור באי הארץ השייכים ביותר לקיום המצוות. התכללות שתי עבודות אלו - תורה לשמה, ומוחין של תפלה. ומכל מקום גדלה מעלת עבודת הלב - כענין מעלת 'יום שמחת לבו' לעומת 'יום חתונתו', והקב"ה בחר למקום מנוחתו את הר ציון אשר אהב.

ג. תורה ומוח - בחי' דכר, עבודה ולב - נוק'. הביהמ"ק הוא בנין המלכות דקדושה, ובנייתו ע"י הכנעת מלכות דקליפה, אחר ת"פ שנים - העולה כמנין שמה. ולכן ביקשו נדב ואביהוא - ואחריהם שלמה המלך - לקרב ולהפוך את הנוק' דסט"א, אך לא הצליחו, ונמשך מזה בכיה - הנרמז ג"כ בשמה, וכמו כן חורבן ביהמ"ק גורם בכיה ויללה, והתיקון לכך ע"י בכיה נכונה.

ב.

מעלת עבודת הלב שבבית המקדש - לעומת עבודת המוח שבמשכן

דברי הרמב"ן שעיקר המשכן הוא ה'ארון'

וביאר הענין הוא, דהנה בטעם הבנייה בית לה', נודעים המה דברי הרמב"ן בריש פר' תרומה, וז"ל: **"עיקר החפץ במשכן הוא מקום מנוחת השכינה שהוא הארון,** כמו שאמר (שמות כח, כב) ונודעתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת, על כן הקדים הארון והכפורת כבאן, כי הוא מוקדם במעלה וכו', ויורו על ענין המשכן שבעבורם נעשה וכו', ובבוא משה היה אליו הדבור אשר נזכר לו בהר סיני'^(ו), וכו', עיי"ש בארוכה. מבואר בדבריו וז"ל, שתכלית המשכן היא הארון, מקום התגלות התורה, כי שם מבין שני הכרוכים יוצא הדיבור אל משה להגיד לו את דבר ה', וכדרך שדיבר אלינו בהר סיני.

מאידך, ברמב"ם מבואר שתכלית ביהמ"ק היא להקריב בו קרבנות

אך לכאורה מדברי הרמב"ם בריש הלכות בית הבחירה לא נראה כן, כי הא לך לשונו שם: **"מצות עשה לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות,** משמע מדבריו שעיקר ענין בית המקדש הוא, שהוא מקום להקריב קרבנות לה', שהוא חלק העבודה לשמים, ועיקרו היה המזבח, שבו מקריבים את הקרבנות. ובאמת, דבר זה מיוסד על פסוקים מפורשים בתורה, דכתיב (דברים יב, ה-ו) **"כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלקיכם מכל שבטים לשום את שמו שם וגו', והבאתם שמה עולותיכם וחביטכם** וגו'. ונמצא לכאורה שיש פלוגתא בין הרמב"ם להרמב"ן במכונן העיקרי של בית המקדש, אם תכליתו הוא הארון, שעניינו הוא התגלות התורה, או שעיקרו הוא מקום המזבח - עמוד העבודה.

ב'משכן' - העיקר הוא הארון, תורה. ב'ביהמ"ק' - העיקר הוא המזבח, עבודה

אולם לאמיתו של דבר אין כאן שום מחלוקת, ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי. כי הרמב"ן שכתב שעיקר החפץ הוא הארון, איירי לגבי ה'**משכן'** שעשה בצלאל במדבר, שהוא היה המשך למעמד הר סיני, בחי' 'יום חתונתו - זה מתן תורה' (תענית ^ע), ותכלית בנייתו היתה, ששם ימשיך הקב"ה לדבר עם משה רבינו ולמסור לו את התורה והמצוות. ומאידך, דברי הרמב"ם שכוננת בנין הבית לה' היא בשביל עבודת הקרבנות, הם לגבי ה'**בית המקדש'**, שעיקר עניינו היה, שיהא מקום קבוע ומנוחת עולמים להעלות שם קרבנות להש"ת, וכמבואר בפסוקים הנזכרים בפר' ראה, וזוהי מדרגת 'יום שמחת לבו - זה בנין בית המקדש', וכדיבואר.

'משכן' - הקב"ה שוכן בתחתונים, 'מקדש' - הנבאר מקדש עצמו

ושני עניינים אלו נרמזים בעצם השמות 'משכן' ו'מקדש'. כי הנה עיקר מדרגת ה'תורה' - וביותר כפי שהיה בהר סיני, ובהמשך לכך במשכן - היא הופעה מן השמים, מה שהשי"ת משפיע ומגלה תורה לעמו ישראל. ודבר זה נרמז בחיבת 'משכן', שפירושה שהקב"ה **שוכן** בתחתונים, וזה רומז לתורה, שהינה השפעה ממעלה למטה. ומאידך, עבודת הקרבנות עניינה מה שהנבירים לשכון בינותם. וזה רמז בחיבת 'מקדש', שהנביר שיהיו מקום קדוש עד שתוכל השכינה לשכון בינותם. וזה רמז בחיבת 'מקדש', שהנביר **מקדש** עצמו מתתא לעילא, והוא היה עיקר עבודת בית המקדש כאמור.

מקדש איקרי משכן ומשכן איקרי מקדש

ובאמת, שנים אלו כלולים זה עם זה, וכדרך דאמרינן בגמ' (עירובין ב.) **"אשכחן מקדש דאיקרי משכן, ומשכן דאיקרי מקדש'**, כלומר שמדרגת המשכן ומדרגת בית המקדש כלולות זו בזו.

'תורה ועבודה' כנגד 'מוח ולב'

כי שני עמודים אלו - התורה והעבודה - נצרכים מאוד לכל נבאר, והם כנגד שני ראשי אברים ה'מוח' וה'**לב'**, שהם עיקר חיות האדם, ועל האדם לעבוד בשניהם את בוראו ית', בתורה ובעבודה. כי ה'**תורה'** עיקרה היא ב'מוח', שהרי התורה בניה על הבנת שכל והחכמה שמשקנם במח, ואילו **'עבודה'** שייכת ביותר ל'**לב'**, וכטעם 'עבודה שבלב' (תענית ב.).

ולפיכך, הדור דעה, דור מקבלי התורה, השייכים ביותר אל המוח, נצטוו לעשות 'משכן' להש"ת, שבו היה עיקר חפץ ה' בארון. בחי' תורה. ואילו אח"כ כשבאו אל הארץ, שאז התחילה מדרגת קיום המצוות, מעתה היה להם לבנות בית לה', שעיקר תכליתו היתה עבודת המזבח, שהיא חלק העבודה שמצד הלב, וכענין שנאמר בו 'יום שמחת לב'.

'תורה לשמה' - תורה הכלולה עם שימת לב

וכפי האמור, שנים אלו - התורה והעבודה, המוח והלב - צריכים להתכלל זה עם זה. והיינו לומר, **שלימוד התורה שבמה צריך להיות משותף עם רגשי הלב'**, שלא יאה הלימוד במח קר בלבד, אלא גם בשימת לב וביראת שמים, שזהו תורה לשמה, וכדרך שכתוב (דברים לב, מו) **"שימו לבבכם לכל הדברים וגו' אשר צוונם את בניכם** לשמור לעשות את כל דברי התורה הזאת'. ואילו על הלימוד בלא לב נאמר (משלי יז, טו) **"למה זה מחיר ביי כסיל לקנות חכמה ללא אֵין**. וכן חזינו שגם בשעת מתן תורה הקריבו קרבנות, וכדכתיב (שמות כד, ד-ה) **"ויבן מזבח תחת ההר וגו', ויעלו עולות ויזבחו** ובחים שלמים לה' פרים', וכמו כן נאמר בקרבן התמיד, אשר עליו משלימים את כל הקרבנות כולם, **'עולת תמיד העשויה בהר סיני'** (במדבר כח, ו). הרי שעבודת הקרבנות, בחי' לב, כלולה גם בתורה - שבכח' מח.

עבודת הלב ביחד עם מוחין - תורה

ומאידך, גם חלק העבודה שבלב, ענין הקרבנות, צריך להיות מקושר עם התורה והמח. **כי עבודת התפלה - שנתקנה כנגד תמידין (ברכות כו:) - איננה עבודה של הרגש והתלהבות**

גרידא, אלא היא נעשית ביחד עם המוח, שהם ה'מוחין' הנמשכים בשעת התפלה, ומוחין אלו מופיעים ביחד עם רגשי הלב, ורק בצורה הזאת נחשבת התפלה לעבודת הלב על אמיתתה. (ויש בכל זה אריכות גדולה, ואכ"מ. וראה בגליון ר"ח - פר' ויגש דהא שאת).

אלא שכאמור, במשכן היה העיקר הארון, בחי' תורה, השייכת ביותר אל המוח, ואילו בביהמ"ק היה עיקר המכונן מקום המזבח, עבודת הלב.

עבודת הלב נעלה יותר מעבודת המוח - כענין מעלת ביהמ"ק על המשכן

והנה, מכך שרואים שמתן תורה עצמו לא היה עדיין התכלית והגמר, כי עוד היו צריכים בני ישראל להתעלות ולבוא אל הבית המקדש, כענין 'יום שמחת לב' הבא אחר 'יום חתונתו', מוכח שגדלה מעלת עבודת הלב יותר ממעלת התורה שמצד המוח.

וכן מצינו שהשי"ת בחר בעיקר ב'בית המקדש' - בחי' לב, ולא ב'משכן' - מוח. כי הרי המשכן הלך ונסע מאוהל לאוהל, וממקום אחד למקום אחר, ועדיין לא באו אל המנוחה ואל הנחלה. אמנם כאשר הגיעו אל מקום המקדש, אזי כתיב (תהלים קלב, יג-יד) **"כי בחר ה' בציון** איהו למושב לו, **זאת מנוחתי עיר עדי, פה אשב כי איייתיה'**, וכלומר שעתה הגענו אל המנוחה נכונה, כי אותה אנו מבקשים.

וכן רואים נפלאות בהתבטאות הכתובים על מעלת בית המקדש - לעומת המשכן שקדם לו, אשר אלמלא מקרא נתון כן לא היה אפשר להעבירו, וימאס באוהל יוסף, ובשבט אפרים לא בחר, ויבחר את שבט יהודה, את הר ציון אשר אהב וגו', ויבחר בדוד עבדו וגו', וירעם כתום לבבו' (שם עח, טו-עב). ואע"פ שגם אוהל יוסף - הוא שילה שהוא בחלקו של יוסף (ושי"י) - היה משכן ה', מכל מקום עיקר מעלתו היתה מצד הארון גרידא, וכמו המשכן שעשו ישראל במדבר. ואילו הבחירה שבחר השי"ת **היא בחר ציון - עיר דוד** (ע"פ ש"ב ה, ו), **שהוא מקום המקדש, עבודת הלב, ואשר על כך כתוב** (מ"א ח, יז) **"יהי עם לבב דוד אבי לבנות בית לשם ה' אלקי ישראל**^(ח).

ג.

הקמת בנין המלכות דקדושה ע"י הכנעת המלכות דסט"א

תורה ועבודה, מוח ולב - כנגד בחי' דכר' ו'נוקבא'

והנה **שני עניינים אלו - תורה ועבודה, מוח ולב - יש להקביל אותם לבחי' דכר ונוקבא.** שהרי האיש שיין ביותר אל המוח, כי במהותו הינו יותר בר דעת, והוא מתנהג בעיקר ע"פ חשבוני השכל והמוח, ואילו האשה היא יותר בעלת הרגש, ונמשכה בעיקר אחר הלב. וכמו כן תפקידו של המוח הוא להשפיע אל הגוף - כדרך הזכר שהוא בבחי' משפיע, ומאידך הלב מקבל את הדמים מן הכבד - וכמו הנקבה שהיא מקבלת. ועכ"פ נמצא שה'תורה' שייך לבחי' דכר, שאכן נצטווה על לימוד התורה - ולא האשה, ו'עבודה' היא כמדת נוקבא. [וכמו כן מדת יוסף - מח כנ"ל, הוא יסוד, בחי' ז"א. ואילו דוד המלך, בחי' לב, הוא מרכבה למדת המלכות, נוק'].

והדבר יובן ביותר ע"פ מה שנתבאר למעלה, שעצם התורה היא הופעה והשפעה הניתנת מעילא לתתא, וזה כמדת הזכר שהוא משפיע כנ"ל, ומאידך 'עבודה' עניינה העלת מין' מתתא לעילא - וכענין מדת המלכות שהיא מעלית מין' למעלה.

בית המקדש הוא בנין המלכות דקדושה - ונבנה ע"י הכנעת מלכות דקליפה

ולפי זה, מאחר שאמרנו שעיקר עבודת בית המקדש היא עבודת הלב - בחי' נוקבא, נמצא **שתכליתו של הבית הגדול והקדוש הזה היא להעמיד את מדת המלכות, שהיא בחי' נוקבא דקדושה, הנקראת 'עקרת הבית', על שם 'עיקרה של בית' (בר"י עא, ב).** ותיקון זה בא ע"י הכנעת הנוק' דסט"א, לילית' הרשעה, כי ע"י שמכניעים את מדת המלכות של הסט"א, מכח זה נבנית המלכות דקדושה, שעניינו בנין בית המקדש.

בניית בתי המקדש אחר ת"פ שנים - כדי להכניע את הנוק' דסט"א

ומהאי טעמא חזינו **ששני בתי המקדשות נתחנכו אחר חשבון של מנין ת"פ שנה.** שהרי בית המקדש הראשון נבנה ת"פ שנה אחר יציאת מצרים (מ"א א, א), וכמו כן הבית השני נבנה ת"פ שנה אחר בנין ביהמ"ק הראשון [ת"י שנים שעמד הבית, ושבעים שנות גלות בבל]. והטעם בכל זה, כדי להכניע את קליפת הנוק' דסט"א, ששמה לילית' עולה כמספר ת"פ^(ב), כי כאמור, כל בניית בית המלכות לה' נמשכת ע"י הכנעת המלכות דקליפה, שכאשר זה נופל זה קם.

חורבן ביהמ"ק גורם בכיה ויללה

וכמו כן לאידך גיסא, חורבן בית המקדש, שעניינו התגברות הנוק' דסט"א על המלכות דקדושה, גורם ענין 'בכיה', כנ"ל בריש המאמר, כי שמה 'לילית' מורה על יללה ובכיה.

נדב ואביהוא לא הצליחו לקרב את הקליפה אל הקדושה

ומעתה יובן היטב ענין הקלקלים הנזכרים שנעשו תיכף בשעה שחינכו את המשכן ואת ביהמ"ק, הקרבת האש זרה' ע"י נדב ואביהוא, ומה שנשא שלמה את בת פרעה. והענין, כי מאחר שהמלכות דקדושה נבנית מכח הכנעת המלכות דקליפה, **לפיכך ביקשו הם לקרב את הנוק' דסט"א, ולהפוך אותה אל הקדושה,** שהוא ביטולה השלם. ועל כן הקריבו בני אהרן הכהן **אש זרה'**, שביארו בוזה"ק (ח"א קסז) שהכוונה **לאשה זרה'**, מלכות דקליפה, כי המה סברו שכבר הגיע עת הכנעתה הגמורה של הסט"א, וממילא ביכולתם לקרב אותה אל הקודש.

אמנם לאמיתו של דבר נודע שהנוק' דסט"א הינה קליפה קשה וחזקה יותר מהזכר (ראה זוה"ק ח"ג לאל: וראה עוד באור החיים הק' בפסוק (בראשית מט, יא) **"ולשורקה בני אתנו**'), ולפיכך אין בידיו להכניע אותה בשלימות ולקרבה אל הקדושה עד עת קץ, ועל כן לא הצליחו בני אהרן בעבודתם בהקריבים האש זרה לפני ה'.

א. ראה בארוכה בגליון הנזכר, שזוהי מעלת מלכות בית דוד (-ג) לעומת מלכות יוסף (-מו), ועל כן בעת שתיעשה אחדות בנייהם לעתיד לבוא, ולא יצטו עוד לשתי ממלכות (ויחזקאל לו, כב), נאמר אז (פסוק י"ה) **"דוד עבדי נשיא להם לעולם'**, כלומר, שהחיבור בין שתי הממלכות תהיה באופן ש'עבדי דוד מלך עליהם' (פסוק י"ז), כי עבודת הלב היא העיקר והחשובה יותר.

ב. ויש לרמז כן בפסוק (תהלים עח, טט) **"יבן כמו רמים מקדשו'**, **'כמו רמים'** היינו כמו שני פעמים **'רם'**, העולה **ת"ס**, ורומז לכך שהבית המקדש נבנה אחר מספר שני פעמים ר"ם, להכניע את הסט"א, שבראשה עומד **'עמלק'**, העולה כמספר **'רם'**.

ועל כך בא הציווי בתורה אחרי מות שני בני אהרן 'ואל יבוא בכל עת אל הקודש' (ויקרא טו, טו, ב), ופירשו בוזה"ק (ח"א שם, ח"ג נח), **שבכל עת** רומזת אל הנוק' דסט"א הנ"ל, וכוונת הכתוב לומר, שלעת עתה אין יכולים לקרב את האשה וזה אל הקדושה, כי אם **זוהי** יבוא אהרן אל הקודש' (שם פסוק יז), **זאת** רומזת לבחי' 'עת' דקדושה, מדת כנסת ישראל, איתה בלבד יכולים לבוא אל הקודש.

כל בית ישראל יבכו את השרפה' - ע"י התגברות הנוק' דסט"א

ומאחר שנעשה לקלוק גדול מיד בעת חינוך המלשון, ולא הצליחו נדב ואביהוא להכניע לגמרי את הסט"א, נאמר שם בפסוק **ואחיהם כל בית ישראל יבכו** את השרפה אשר שרף ה', והיינו לומר, שמכך שנעשה עתה התגברות הנוק' דקליפה, שהיא הגורמת את הבכיה כנ"ל, לכן התעוררה גם עתה שכל בית ישראל יצטרכו לבכות את השרפה אשר שרף ה'.

נשיאת שלמה את בת פרעה ביום חינוך המקדש - כדי לקרב את המלכות דקליפה

והנה עד"י ביקש גם שלמה המלך לקרב את המלכות דקליפה בשעה שחינך את הבית הראשון - כי ממנה נבנה כח הקדושה, ולטעם זה **נשא אז את בת פרעה, שהיא הנוק' דסט"א, ואף הוא היה מתכוון לאותה הכוונה של נדב ואביהוא**. אמנם גם על זה כתוב (דברים יז, יז) **ולא ירבה לו נשים**, והם כענין קרא הנ"ל **ואל יבוא בכל עת אל הקודש**, וכלומר שעדיין לא הגיע הזמן לכך שיוכלו לתקן ולקרב את הנוק' דסט"א. ולכן נתקלקל הדבר גם בעת ההיא, עד שנאמר **על אפי ועל חמתי היתה לי העיר הזאת** למן היום אשר בנו אותה' כנ"ל.

תיקון הסט"א - ע"י בכיה נכונה

היוצא מזה, שכל זמן שעוד לא הצליחו להכניע לגמרי את הנוק' דסט"א, ולקרב אותה אל הקדושה, חסר עדיין בשלימות בית המקדש, ועדיין אין לנו את מדרגת הבית הזה על נכונה. וכל עוד שתיקון זה אינו בשלימות, נגמר מכך בכיה - הנמשכת מן הקליפה הנ"ל, ומאידך, **כאשר באים לתקן את הנוק' דסט"א באופן הנכון**, הרי זה **ע"י בכיה אחרת והגונה**, לעומת ה'בכיה של חנם' של חורבן ביהמ"ק.

ד.

שורש הבכיה הוא בקשת הנברא 'איה מקום כבודו'

שורש הבכיה - בכיית המים התחתונים 'אנו בעינין למהוי קדם מלכא'

ונבוא עתה לבאר בעז"ה את מהותה של הבכיה הנכונה, אשר על ידה מכניעים את הסט"א, ושע"י נבנה המלכות דקדושה, - ושייכותה לעבודת בית המקדש, בחי' עבודת הלב כנ"ל. ונאמר, **שאמית ענין הבכיה, הוא הבכיה של המים התחתונים, הבוכים ואומרים 'אנו בעינין למהוי קדם מלכא'** (תיקון יט, ט).

'איה מקום כבודו'

ביאור הענין, כי הנה כל השתדלותנו ותקוננו **עלי אדמות היא להשיג ולגלות את כבוד השי"ת בעולם**. אמנם לגבי ענין 'כבוד ה' מתעוררת כסדר שאלה כללית, אשר גם המלאכים שואלים אותה, והיא **'איה מקום כבודו'**, וכדאיתא בתיקון"ז (עא), וז"ל: **'דקוב"ה הוא אתריה דעלמא, ומלאכין לא ידעין, ושאלין איה מקום כבודו להעריצו, ועליה אמרו מלאכיא (יחזקאל ג, ג) ברוך כבוד ה' ממקומו, ע"כ**. ותשובת המלאכים 'ברוך כבוד ה' ממקומו' היא לומר, שאכן אנו בעצמנו איננו יודעים 'איה מקום כבודו', ולכך יהא כבוד ה' ברוך ממקומו, בכל מקום שהוא שם.

'ברוך כבוד י' מ'מקומו' ראשי תיבות 'בכים'

ונודע כי ראשי תיבות **'ברוך כבוד י' מ'מקומו'** הוא **'בכים'**, ענין בכיה, והיינו לומר כי שורש הבכיה בעולם הוא, הבקשה וההשתוקקות של הנברא שאין ביכולתו להשיג את 'מקום כבודו' על נכון, וכי הוא בוכה על כך שכבוד ה' אינו אלא במקומו, ואילו לגבינו הוא נעלה ונעלם ביותר. וכיסופין ובכיות אלו הינן בכיה הגונה, אשר מהן נבנה הביהמ"ק, וכדיבואר.

צריך עמל רב למצוא את מקום המקדש - 'מקום כבודו'

כי הנה הבית המקדש הוא מקום התגלות והשראת כבוד ה' בעולם, וכדרך שנאמר במשכן (שמות מ, לה) **'ולא יכול משה לבוא אל אוהל מועד כי שכן עליו הענן, וכבוד ה' מלא את המשכן'**, וכענין זה ממש נאמר גם לגבי בית המקדש (מ"א ת, יא) **'ולא יכלו הכהנים לעמוד לשרת מפני הענן, כי מלא כבוד ה' את בית ה'**.

אולם מטעם זה גופא שביהמ"ק הוא מקום כבוד ה', והרי 'מקום כבודו' הוא נעלם ונשגב מאוד, ואי אפשר למצוא אותו בניקל, ולפיכך הוצרך דהמ"ה לעמוד הריבה בכדי **למצוא את מקום המקדש**, וכדכתיב (תהלים קלב, א-ה) **'זכור ה' לדוד את כל ענותו, אשר נשבע לה' וגו', אם אבוא באוהל ביתי, אם אעלה על ערש יצועי, אם אתן שנת לעיני לעפעפי תנומתי, עד אמצא מקום לה'** וגו'.

הדרך למצוא את כבוד ה' היא ע"י בקשת 'איה מקום כבודו'

אמנם לאמיתו של דבר צריך לדע, שמכך בקשה ובכיה זאת של 'איה מקום כבודו' דייקא, מזה עצמו נמצא ונבנה מקום המקדש, ואשר על כך כתיב 'ברוך כבוד ה' ממקומו' - הרומו לבכיה.

והענין, כי **כאשר האדם דורש ומבקש 'איה מקום כבודו'**, הנה בשעה זו גופא נחשבו כי הוא מצא את מקום כבוד ה'. והטעם, כי אכן מקום כבודו הוא נפלא ביותר שאין לו אחיה גשמיית בזה העולם, ומעתה הדרך היחיד למצוא את מקום כבודו, הוא בשאלה זו עצמה 'איה מקום כבודו', והיינו שאומרים לאדם, כי כאשר תרצה לדע היאך תוכל למצוא את כבוד ה', אזי תשובתך בצדך, שבוה עצמו שתשאל 'איה מקום כבודו', בכך תמצא את מקום כבודו. ונמצא, שבקשת 'איה מקום כבודו' איננה בדרך שאלה בלבד, אלא יש בה גם תשובה, כלומר ש'איה' - הבקשה וההשתוקקות לכבוד ה' - זהו גופא 'מקום כבודו'.

ואכן תשובה זו אין למח שום השגה בו, ואי אפשר לבאר ענין זה אל השכל, אמנם פנימיות הלב צריכה לעמוד על כך, ששאלת 'איה מקום כבודו', היא היא הדרך לעמוד ולהשיג את כבוד ה'.

בכיה של הקדושה כלולה עם שמחה - לעומת הבכיה של חנם של הסט"א

ומעתה נמצא שבכיה זאת על בקשת כבוד ה', היא ההיפך הגמור לבכיית הסט"א הנ"ל. כי הרי הבכיה של הקליפה היא 'בכיה של חנם', ואין בה תועלת כלל, ולכן כולה עצבות ותוגה. משא"כ הבכיה של הקדושה הרי יש בה גם תשובה, כי ע"י השתוקקות זו עצמה אנו מוצאים - כפי כמה ששייך - את כבוד ה', ונמצא **שהבכיה על בקשת 'איה מקום כבודו' לא תוסיף עצב עמה, ואדרבה, היא באה כאחד עם שמחה** על כך אשר 'איה' הוא 'מקום כבודו', בבחינת 'בכיה תקיעא בליבאי מסטרא חדא, וחדוואת בליבאי מסטרא אחרא' (וה"ק ח"ג עה), בכיה ושמחה הבאות כאחד.

והנה בכיה כזאת היא הבכיה הנכונה והשלימה, אשר ממנה נבנה בית המקדש על נכונה, וכענין שביקש והשתוקק דוד המלך למצוא מקום לה', שע"י דרישה זאת אכן זכה לגלות את מקום כבודו ית'.

ה.

הביהמ"ק נבנה ע"י כיסופי הלב להשיג כבוד ה'

והנה מעתה יובן ביותר מה שנתבאר לעיל שעיקר מעלת הבית המקדש היא מצד נקודת הלב, 'יום שמחת לבו', ששגבה מעלתו לעומת 'יום חתונתו' - זה מתן תורה', שמצד המח.

מדרגת התורה - השגת הנברא את דעת הבורא כביכול

דהנה מתן תורה הוא בודאי זמן של שמחה גדולה, וכענין פקודי ה' 'ישרים משמחי לב (תהלים יט, ט). אמנם שמחה זו באה מצד דעת הבורא ב"ה. כי **ענין התורה הוא, שהקב"ה מלמד אותנו אלקות, והיינו שהוא משפיע אלינו הארה של דעת אלוקית, המתייחסת אחר הקב"ה**. וזוהי השגה השייכת בעיקר אל המח, ששם הוא משכן חלק אלוך ממעל, כטעם 'גשמה שבמוחי'.

והיינו, שבשעה שהאדם שקוע בדברי תורה, אזי הוא שוכח לגמרי את מדרגתו כנברא, והוא מרגיש עצמו כבטל ונבלל ברעיוני של הקב"ה. והרי השי"ת יודע ומכיר כביכול בודאי איה מקום כבודו, ועל כן בשעה שהאדם מבטל עצמו לדעת הקב"ה, אזי בעולם זה, ובמצב זה, אין נרגש אצלו שום חסרון ובקשה, כי דעתו ושכלו מלאים באלוקות, וכענין שנאמר (שם יט, ט) **'תורת ה' תמימה'**, כלומר שהתורה בנויה על מדרגה שכולה שלמות, ואין בה שום מום וחסרון.

אמנם כאמור, שמחה זו אינה מתייחסת כלל לדעת הנברא עצמו, אלא היא דעת הקב"ה המתלבשת במח האדם, ואיננה שייכה אליו כלל.

עבודת הלב - מצד חסרון הנברא להשיג את מקום כבודו

אך ההיפך מזה היא עבודת הלב, שעניינה תפלה ובקשה, וכאמרם ז"ל (תענית ב.) **'איזו היא עבודה שהיא בלב, זו תפלה'**, וזה בא רק מכח חסרון, שהרי לולא שחסר איזה דבר לאדם אין לו על מה להתפלל ולבקש, וזה שייך למצב הנברא דייקא.

והענין בזה יובן ע"פ דברינו לעיל, כי אכן עומק עבודת התפלה - בחי' לב - באה מצד חסרון הנברא להשיג את מקום כבוד ה'. **כי כל נברא, מצד מה שחינו נברא ולא בורא, נמצא הוא בכל עת במצב שחסר לו משהוא, כי לעולם צריך הוא לבקש ולשואל 'איה מקום כבודו'**. וגם אחרי כל ההשגות שזוכה להשיג אותו ית' לעתיד לבוא, עדיין לא יהא לנברא השגה שלימה בהשי"ת, כי סוף סוף הרי הוא נברא ולא בורא, ואי אפשר לנברא לעמוד על מקום כבודו ית' בשלימות.

בינה יתרה של הלב - הכרה שלא שייך להשיג בשלימות מקום כבודו

ונמצא שהגם שאכן המח יש בו איזו שלימות, ואין מרגיש שום חסרון, מכל מקום כל זה לא בא לו מצד עצמו, אלא שהוא טובל עצמו בדעת הבורא, ומצד זה לא נרגש אצלו חסרון. אך מדרגת הלב היא, שהוא מתייחס לחלק הנברא, והוא המקום שבו יורדת השכינה אל האדם, ובכך יש בו מעלה יתרה על המח, כי בכוחו לעמוד על עניינים כאלו שגם המח אינו מבין אותם, וכענין שנתן הקב"ה בינה יתירה באשה יותר מבאיש (נדב מה).

ובעניינינו היינו לומר, כי עד כמה שכבר השיג המח את מקום כבודו ית' - זהו מצד הביטול ללמעלה, הנה הלב מכיר בבחינתו היתרה, שבכל זאת עדיין לא הושג הדבר על מכונו, ומצד היותו מרגיש עצמו כנברא, לא תתקור דעתו לעולם לחשוב כי כבר מצא את מקום כבוד ה', וכבר יי לו בזה, אלא יהא לו בכיה והשתוקקות תמידית לבקש בכל עת 'איה מקום כבודו'.

בנין ביהמ"ק ע"י השתוקקות של 'לבב דוד'

והנה ע"י בכיה וכיסופין אלו דייקא, הבאים מצד הלב, יכולים לבנות את בית ה' על תילו. כי כאמור לעיל, הבית המקדש נבנה דוקא מכח הבקשה וההשתוקקות למצוא את מקום כבודו, וכדרך שביקש דוד המלך - בחי' לב - מקום לה', ודייקא ע"י 'לבב דוד' זה זכה לבנות בית לה'.

ועל כך כתיב 'וימאס באוהל יוסף ובשבט אפרים לא בחר', והיינו שהמח - בחי' יוסף - עדיין אינו מקום כבודו, אלא 'ויבחר בדוד עבדו', כלומר שבקשת הלב של דוד היא היא אשר בחר בה ה', ורק בכך אפשר למצוא מקום לה', כי עצם בקשת הנברא 'איה מקום כבודו' היא הנחשבת להשגת מקום כבודו כנ"ל.

וכפי האמור בכיה ובקשה זאת איננה של עצבות ויגון, אלא היא בכיה המתלווה עם שמחה, כטעם 'יום שמחת לבו', ושמחה זו מונחת בשירי דוד עבדך המבארים ומבטאים את בקשת 'איה מקום כבודו', שמכווחה אכן נמשך שמחה גדולה, כענין 'בכי וישירות' (ראו סנהדרין כב).

הבכיה בתשעה באב - השתוקקות וכיסופין לכבוד ה'

וזוהי הבכיה והכיסופין של יום תשעה באב, שאנו בוכים ומתאבלים בו על בית המקדש, שעיקר טעם הבכיה הוא בבחי' **'אנו בעינין למהוי קדם מלכא'**, השתוקקות וכיסופין להשיג כבוד ה'. וזוהי בכיה נכונה והגונה באופן של קדושה, המתקנת את הבכיה של חנם שגרמה הסט"א בזה היום. ובכך זה נוכח שתבנה ותכונן במהרה ציון עיר קדשנו, ויתקיים הייעוד (זכריה א, טו) **'שבתי לירושלים ברחמים ביתי יבנה בה נאום ה' צבאו-ת', בב"א**.

סיכום ותמצית:

ד. בכיה הגונה - בכיית המים התחתונים 'אנו בעינין למהוי קדם מלכא', והיא בקשת 'איה מקום כבודו', ובכיה על מה שכבוד ה' אינו מתגלה אלא במקומו למעלה. הביהמ"ק הוא מקום כבוד ה', ולכן הוצרך עמל רב למצוא את מקומו. והדרך למצוא את מקום כבודו היא ע"י הבקשה עצמה, וכדרך שמצא דוד את מקום ה' בדרישתו, ועל כן היא בכיה המתלווה עם שמחה - היפך בכיה של חנם של הסט"א.

ה. התורה - השגת הנברא את דעת הבורא המשיג את מקום כבודו, ולמעלה מכך היא עבודת הלב המבין שלעולם לא ישיג הנברא את כבוד ה' על נכון, ולכן היא מבקשת תמיד 'איה מקום כבודו', ומכך דייקא נבנה הביהמ"ק - כענין 'לבב דוד', והוא ענין שירי דוד המבטאים בקשה זו - בכיה ושירה יחד. וכן הבכיה בתשעה באב, מצד השתוקקות וכיסופין למקום כבודו, ובכך מתוקן הבכיה של חנם.

א.

כלל ישראל קבלו את כוחם בעת מתן תורה

ה' אלקינו דבר אלנו בחורב לאמר רב לכם שנת כהר הזה (א, 8). מפרש רש"י: "ויש מדרשי אגדה, הרבה גדולה לכם ושכר על ישיבתכם כהר הזה, עשיתם משכן מעורה וכלים, קבלתם תורה, מניתם לכם סנהדרין שרי אלפים ושרי מאות".

יש לפרש כי אותה 'גדולה ושכר' שזכינו להם בישיבת הר סיני, הכוונה היא לכוחות רוחניים רבים וגדולים שנהיו קצין בעצמיותם של כלל ישראל, וכולם הם ענפים ופרטים של אור התורה הק' שקיבלנו כהר סיני, וחלקים מן הגילוי הגדול של מעמד קבלת התורה, כי התורה הק' כוללת בה את כל המעלות והכוחות הרוחניים האלו.

ואחד מן הגילויים על רוממות ותוקף אלו הכוחות, נרמז בפסוק הדומה לפסוק זה, והוא מה שנאמר בהמשך הפרשה לגבי ארץ שער "רב לכם סב את ההר הזה" (ב, 2), כי היו ימים סביבות ארץ אדום והר שער. ובספד"ק רמזו כי אריות הימים סביבות הר שער וארץ אדום, מורה על הגלות האחרונה שהיא גלות אדום, הנמשכת כבר ימים רבים וארוכים [וגם הלשון "רב לכם" שנאמר בפסוקים אלו, יש בו רמז על עשו אבי אדום, אשר הוא מכוונה בפסוק "ורב יעבוד צעיר" (בראשית כה, 28)]. והנה כל מתבונן תמה הרבה על הדבר, איך כלל ישראל מהזיקים באמנותם ובדביקותם הנמרצת בתורה הק' ומצוותיה, על אף כל הדיכויים ואריות הגלות. אכן התשובה היא, כי בכח התורה הק' שניתנה לנו כהר סיני עם כל מה שנילוה איתו, קנו כלל ישראל את הדביקות בהקב"ה באופן חזק ונצחי, וזה נתן את הכח לכלל ישראל להתחזק באמנותם עם כל אריות הגלות. וזה הרמז בשני פסוקים אלו, הדומים זה לזה בנוסח הכתוב בהם. והכוונה היא, כי על ידי מה יכולים להחזיק בשעת "רב לכם סב את ההר הזה", הרי זה על ידי "רב לכם שנת כהר הזה".

ב.

בכח סודות התורה כובשים את ארץ ישראל בלי כלי זיין

פנו וסעו לכם וגו' עד הנגר הגדול נהר פרת. ראה נתתי לפניכם את הארץ, בואו ורשו את הארץ וגו' (א, 1-2).

פ' רש"י: "בואו ורשו, אין מערער בדבר ואינכם צריכים למלחמה, אילו לא שלחו מרגלים לא היו צריכים לכלי זיין".

הפסוק הקודם מסיים על כך שהגבול של ארץ ישראל נמשך עד הנגר הגדול נהר פרת, והנה איתא בזה"ק (ח"א כז) כי ד' חלקי התורה 'פשת רמז דרוש סוד' מכוונים כנגד ארבעת הנהרות 'פישון גיחון חידקל פרת', ונמצא כי נהר פרת הוא כנגד סודות התורה. והנה אמרו חז"ל 'ארבעה נכנסו בפרדס וכו' רבי עקיבא יצא בשלום' (תנע"ד ד), ומבאר בזה"ק (שם) כי ארבעה אלו נכנסו כל אחד בחלק אחד מחלקי הפרדס של התורה הק', ורבי עקיבא יצא בשלום לפי שנכנס בסודות התורה כראוי. ובה יש לפרש את הלשון שייצא בשלום, כי חז"ל אמרו שנהר הוא רמז לשלום (ברכות טז), והנה נהר פרת הוא עצמו אותו 'נהר יוצא מעדן' (בראשית ב, 10) בכורות (ה) שהוא הראש והמקור לכל הנהרות, ולכן הרי הוא ודאי רומז על שלום. ויש להוסיף עוד, כי הנה יש 'שלום' סתם ויש 'שלום רב', ובאר הרה"ק בעל בני ישיבך (מאמרי תמוז אב, סאפר ח' נחמה ג' אות 1) כי שלום רב היינו שלום בחשבון מ' סתומה (העולה ת"ח), והנה שלום בחשבון מ' סתומה עולה 'נהר פרת' עה"כ, ולכן הוא נקרא בפרשתו 'הנהר הגדול', כי כל נהר מורה על שלום כנ"ל, אבל נהר פרת הוא נהר גדול כי הוא מורה על שלום רב. ולכן אמרו חז"ל כי רבי עקיבא יצא בשלום, לפי שהיה בבחי' הנהר הגדול המורה על שלום רב.

ואחד מן ההסברים בענין זה שסודות התורה מכוונים שלום כנ"ל, הוא מה שעל ידיהם נכנעים כל הקלי' ושונאי ישראל הנמשכים מהם, אבל הכל בדרכי שלום בלי כל מלחמה, כי ד' חלקי התורה הנה"ל מכוונים כנגד ד' העולמות 'אצילות בריאה יצירה עשייה' (שעה"ג

הקדמה י), וסודות התורה הם בבחי' עולם האצילות, אשר שם אין תערובת רע כלל (תיקוף קט), ולכן הרי הם מבטלים את הרע מעיקרו בלי מלחמה. וזה הוא ענין סמיכות הפסוקים, כי מפני שארץ ישראל מנועה עד נהר פרת המורה על סודות התורה כנ"ל, לכן לא היו צריכים לכלי זיין כדי לכבושה, כי היה כל הרע שבארץ ישראל מתבטל מאליה מפני גילוי סודות התורה.

ג.

משה רבינו התאונן על כך שאינו יכול לגלות בחי' ונשגב ה' לבדו

איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם (א, 10).

א"י במדרש (איכר א, 8) 'איכה ישבה, שלשה נתנבאו בלשון איכה, משה ישעיה וירמיה. משה אמר איכה אשא לבדי וגו', ישעיה אמר (ישעיה א, כא) איכה היתה לזונה וגו', ירמיה אמר (איכה א, 8) איכה ישבה בדד' וגו'. ויש לבאר את השייכות בין דברי משה רבינו שאמר 'איכה' על כך שאינו יכול לשפוט את כלל ישראל לבדו, לבין דברי ירמיה שאמר 'איכה ישבה בדד'.

אמר הכתוב (בראשית לב, 28) 'ויוותר יעקב לבדו' וגו', ואמרו חז"ל על כך (ב"ר עו, 8) כי היה יעקב אבינו בזה דוגמא להקב"ה כביכול, כענין הכתוב (ישעיה ב, 14) 'ונשגב ה' לבדו ביום ההוא'. וביאור הענין הוא, כי יש מדרגה נעלית מאוד, שהוא בחי' 'ונשגב ה' לבדו' הנאמר לעתיד לבא, כאשר תתגלה גדלות הש"ת בעולם באופן נעלה מאוד, ויראו הכל כי הוא נשגב לבדו ומרומם על כל ברכה ותהלה. והיינו כאשר תתגלה אחדות ה' בעולם, באופן הנעלה מכל תפיסת מעשי בני האדם ובחירתם, ולכן הוא בחי' 'לבדו' שאין שם זכות ועמידה לשום נברא וזלת הש"ת בעצמו. וכאשר הודרך יעקב אבינו עד כדי שניעצא את הס"מ עצמו, זכה לגלות בחי' זו, ולכן היה הוא עומד 'לבדו' באותה שעה, כי נהיה מרכבה לגילוי אחדות הבורא באופן נעלה זה, והיינו אשר על ידי ביורר המעשים וזיכוך החומר של הצדיק, יכול הוא להתעלות כל כך, עד שעל ידו יתגלה רוממות ה' באופן נשגב זה של 'לבדו'.

אבל באמת יש עוד מהלך איך מתגלית רוממות זו, והוא אינו על ידי גודל מדרגת הצדיק, אלא אדרבה, כאשר אין שום אדם המתרומם ומתעלה לבחי' זו כלל. אלא הקב"ה 'לבדו' עושה זאת. והוא כמו שאמר הכתוב (ישעיה א, 10-11) 'וישח אדם וישפיל איש וגו' עיני גבהות אדם שפיל, ושח רום אנשים, ונשגב ה' לבדו ביום ההוא', והיינו אשר דוקא כאשר אין שום גבהות ורוממות לבני האדם, מתגלה הקב"ה ברוממותו לבדו, ומביא את העולם לתיקונו השלם. והוא ביאור הפסוק (נפשו ה, 2) 'נפלה ולא תוסיף קום בתולת ישראל', אשר דוקא כאשר בתולת ישראל היא במצב של נפלה ולא תוסיף, שהיא נפילה עמוקה כל כך שאין נפילה אחריה, עד כדי שאין היא יכולה להתרומם בעצמה כלל, אז מרומם הקב"ה את בתולת ישראל לבדו (ע"פ זוה"ק ח"ב טז).

ונמצא כי יש שני מהלכים איך מתגלה בחי' 'ונשגב ה' לבדו', המהלך של יעקב אבינו שהוא צדיק המתעלה ומתרומם עד שנהיה מרכבה לגילוי בחי' זו, והמהלך הנוהג בשעה שאין מי שעומד במדרגה כלל, ואז מגלה הקב"ה בעצמו את גודל כחו ונפלאות מלכותו 'לבדו'. ומשה רבינו אשר הוא בבחי' יעקב אבינו כדאי' בזה"ק (תיקוף קט), רצה לרומם את כלל ישראל לבחי' זו, ולכן היה יושב 'לבדו' ושושפם את כלל ישראל, אבל אז אמר לו יתרו 'מדוע אתה יושב לבדו' (שמות יח, 10), כי הדבר לא יעלה בידו. ועל כך התאונן משה רבינו ואמר 'איכה אשא לבדי', שאין הוא יכול לנשא ולרומם אותם לבחי' 'לבדו' באופן של התרוממות. ותרעומתו על כך היתה, כי על ידי זה יתגלגלו הדברים עד שיגיעו לבחי' 'איכה ישבה בדד', כאשר יצא מבית ציון כל הדרה, ולא יעמדו כלל ישראל במדרגה נעלית שיתגלה בחי' 'לבדו' על ידיהם, אלא אדרבה על ידי שפלותם יתגלה איך הקב"ה מרומם 'לבדו', כאשר ירומם הקב"ה את כנסת ישראל ויאמר לבדו 'קום בתולת ישראל', בב"א.

ד.

התגברות הסט"א דוקא קרוב למפלגה

ואת הנעם צו לאמר אתם עוברים בגבול אחיכם בני עשו היושבים בשעיר ויראו מכם ונשמרתם מאד. אל תתגרו בם כי לא אתן לכם מארצם עד מדרך כף רגל, כי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר (ב, 12-13).

בפסוקים אלו למדנו כלל גדול בהנהגת הש"ת את העולם, ובדרכי ההשקפה על כך. כי הפסוק מזהיר אותנו שלא להתגרות בבני עשו, אבל מקדים ואומר שהם ייראו מאיתנו, ובכל זאת מסיים תיכף ואומר 'ונשמרתם מאד'.

והענין הוא, כי לפעמים רואים שהסטרא אחרא מתגברת ביותר, ונראה שהקב"ה מסר כחות אדירים בידיהם, והוא לפלא בעיני המתבונן. אבל האמת היא, שהוא כענין הכתוב 'משגיא לגויים ויאבדם' (איוב יב, 28), שהקב"ה מגביה ומרומם את הגויים לפני שהוא מאבד אותם. והוא טעם מה שהסטרא אחרא לפעמים מתגברת ביותר, כי זה קורה לפני שהיא מאבדת את כוחה לגמרי, שאז נתן לה הקב"ה כח להתחזק במיוחד. ורואים זאת במלחמת יעקב עם שרו של עשו, שנאמר שם 'וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו' (בראשית לב, 16), הרי כי דוקא כאשר היה לא יכול לו, שהיתה הסטרא אחרא כבר מנוצחת לגמרי מבלי יכולת כלל, ואז נתן לה הקב"ה איזה כח של ויגע בכף ירכו [אשר מזה נגרמו כל החורבנות כידוע].

וחלק מביאור הענין הוא, כי עד לעת קץ רוצה הקב"ה עדיין בקיומה של הסטרא אחרא, מחמת סודות ההנהגה ודברים כמוסים. וכאשר הקדושה מתגברת כל כך על הסטרא אחרא, עד שהיא עומדת לפני כחות כוחותיה ממש, מתערב הקב"ה כביכול לתת לה תוספת כח, כדי שתתקיים עד לסוף זמנה הראוי לה. ויש בדברים אלו מחשבות עמוקות בסתרי ההנהגה העליונה, כענין הכתוב (ש"ב יד, 17) 'ולא ישא אלקים נפש וחושב מחשבות לבדתי ידח ממנו נדח', אשר מפני תיקונו כל הנשמות, צריכה הסטרא אחרא עדיין להתקיים [כענין מה שאמרו חז"ל (ב"ק לה) שצויה הקב"ה שלא לכלות את עמון ומואב, מפני 'שתי פרידות טובות' רות ונעמה, שהיו צריכות לצאת מהם]. ולכן נתן להם הקב"ה כח הקיום במיוחד, ועל ידי זה הם מתחזקים דוקא כאשר הם כמעט באים לידי כליון ממש.

וזה הוא מה שאמרה התורה כאן, שכאשר יעברו בגבול בני עשו, הרי הם ייראו מאיתנו, כי גדול כח קדושת כלל ישראל הרבה יותר מהם. אבל אף על פי כן אל תתגרו בם, ולא מפני שהם חזקים, אלא מפני כי לא אתן לכם מארצם, שעדיין לא הגיע הזמן לרשת אותם ולבטלם. וזה מרמז הכתוב עד מדרך כף רגל, להורות על 'ותקע כף ירך יעקב', שעדיין יש להם כח זה. ואכן כף רגל הוא 'בני שבחה', שהוא כענין גיד 'ונשגב' שהוא לשון של שבחה (כמו כי נשגי' (בראשית מא, 28)). ולכן אין הזמן עדיין לבטל את בני עשו, עד עת קץ בב"א.

ה.

הגאולה נבנית מן החורבן

לולי ה' צבאות' הותיר לנו שריד, כמעט כסדום היינו לעמורה דמינו (הפסרה: ישעיה א, 10).

יש לרמז בזה על דרך הנחמה, כי הנה דרשו חז"ל (ב"ר פא, ד) על הפסוק 'מצאתי דוד עבדי' וגו' (תהלים פט, כא) ואמרו 'זהבן מצאתי, כסדום'. כי בעת מהפכת סדום ועמורה, היה נראה שיש שם רק חורבן גמור ומיתה והעדר, אבל למעשה הציל הקב"ה את לוש מתוך ההפכה, אשר ממנו יצאה מלכות בית דוד, והוא שורש מלכות מלך המשיח שיתקן את כל העולם. ועל כך רומז הנביא, כי גם חורבן בית המקדש אינו סתם חורבן והרס ח"ו, אלא מתוך זה החורבן נולד משיח בתשעה באב עצמו (במדרש י"ג, 10). ולכן 'כסדום היינו' שהיושעה נולדת מתוך הצרה, ומתוך החורבן נולד משיח.

תיקון הבכיה
של חינוך שיש
בתשעה באב

4

ה | **עדה**

אם אכן היו עומדים ומצפים ומייחלים לעתיד הגדול הזה – הם היו זוכרים בכל עת ובכל שעה שעדיין עליהם להשתוקק ליום שבו הריבונו של עולם ימלא את כוונתו העליונה – לא היו צריכים להגיע לידי חורבן הבית! לא היו צריכים להגיע כל הגלויות הללו! כל החורבן הנורא הזה היה אך למות!

~

בו ביום שאדם מגלה את החורבן הפרטי שלו, הוא שכל מה שקיווה להשיג, כל המדרגות שכבר חשב שיש לו, הכל קרס תחתיו ונשבר ולא נשאר בידו מאומה, או אז הוא מכיר שאינו יכול להמשיך עם השטחיות הזאת, הוא מבין שלא שייך לעבוד את השי"ת עם רדידות כזאת. יש בעולם איזו תכלית אמיתית! הנה אז המשיח שלו מתחיל להיוולד בקרבו, המשיח מתחיל לצמוח ולהתגלות

הזאת היא היתה בעיניו כמניעה עצומה, ואפילו הרגיש כאילו שמן השמים מונעים בעדו להבין את הסוגיא - היא היא היתה הישועה שלו. דוקא על ידי הקושיא הזאת הוא הבין שאין לו ברירה אלא לגשת אל הסוגיא הזאת מתחילה - ולא להטעות את עצמו על ידי כל מיני 'דוחקים' שונים, וכך הוא הגיע בסופו של דבר להבנה הנכונה של הסוגיא.

שנית, אם מלכתחילה לא היה מְשַׁלָּה את עצמו - אלא תיכף כאשר התחיל ללמוד את הסוגיא היה מבקש לדעת אך ורק את הפשט הנכון בסוגיא - לא היה צריך להגיע לידי הקושיא אלימתא הזאת שעמדה לו בדרכו והחריבה את כל היסוד שרצה להניח כאן, אלא מיד היה לומד בסברה ישרה ובוררה והיה מגיע לאמת של הסוגיא.

משיח אינו 'מותרות' אלא ההכרח הגדול ביותר
הנמשל לעניינו: הריבונו של עולם ברא את העולם על מנת שיגיע לתכלית גדולה מאד - לימות המשיח ולעולם הבא. התכלית הזאת היא שלימות ושמחה שאין לנו בהם שום השגה; הוא מה שהפסוק אומר (ישעיה סד, א): "עֵינֵי לֹא רָאִתָּה אֱלֹקִים זֹלָתְךָ יַעֲשֶׂה לְמַחְפָּה לִּי", הבחירה של הריבונו של עולם בכלל ישראל תגיע אז לתכלית השלימות שלה! כלל ישראל יהיו אז ברום המעלה! הם ישיגו מדרגות עליונות ונפלאות! הקשר בין כנסת ישראל לדודה תגיע לשלימות! כל הבריא כולה - כל הדומם צומח חי מדבר כלל הבחינות שיש בכל העולמות אצילות בריאה יצירה עשייה - יגיעו לתכלית השלימות שלהם ברוחניות ובגשמיות. אין לנו שום השגה בשלימות הנפלאה הזאת.

ועל הזמן הזה אמרו חז"ל (פסחים נד.) שאחד הדברים שנבראו קודם בריאת העולם זה שמו של משיח. הכוונה העליונה - 'התוכנית המקורית' - של בריאת העולם היתה להגיע לימות המשיח. **ונמצאת אומר: ימות המשיח אינו לוקסוס! זה לא 'פיצוי' שנותנים לנו אחרי כל הגלויות! אלא הפשט הוא שהעולם אינו יכול להתקיים בלי ימות המשיח! זה המטרה והתכלית! אם שמו של משיח 'קדם לעולם' וזה תכלית הבריא, הרי זה אומר שאין לנו שום קיום בלי זה.**

כלל ישראל ידעו שהם רק במצב של הכנה ועליהם להשתוקק להגיע למטרה
גם אז, באותם 'ליכטיגע צייטן' של זמן הבית, כאשר כלל ישראל היו שרויים על אדמתם ובית המקדש היה בתפארתו - הם ידעו היטב שעדיין אינם בשלימות הראויה להם וטרם הגיעו אל הנחלה והמנוחה האמיתית: היה להם פשוט שעליהם להמשיך להשתוקק ולכסוף לשלימות האמיתית של ימות המשיח. **הם ידעו בנפשם בבירור - שעם כל היופי והפאר הגשמי והרוחני ועם כל המדרגות והגילוי שכינה שהם זוכים לראות - הם עדיין נמצאים במצב של הכנה; מכינים אותם למדרגה הגדולה והאמיתית של בית המקדש השלישי, מדרגה שבו יתקיים בהם (רש"י ויקרא כו, יב) 'והתהלכתי בתוכם' - אטייל עמכם בגן עדן כאחד מכם'. ובאמת אם אכן היו עומדים ומצפים ומייחלים לעתיד הגדול הזה - הם היו זוכרים בכל עת ובכל שעה שעדיין עליהם להשתוקק ליום שבו הריבונו של עולם ימלא את כוונתו העליונה - לא היו צריכים להגיע לידי חורבן הבית! לא היו צריכים להגיע כל הגלויות הללו! כל החורבן הנורא הזה היה אך למות! וכל ההשתלשלות היתה באופן אחר לגמרי: **כלל ישראל היו מתעלים לאט לאט, הם היו מגלים עוד אורות ועוד גילויים והיו מבינים יותר ויותר איזו שלימות עליונה הם יכולים להשיג, עד שהיו מגיעים לתכלית השלימות.****

כלל ישראל הסתפקו במדרגות של הבית מקדש ולא התשוקקו להגיע לתיקון השלם
אפס כי לדאבוננו הרב - ליידער ליידער - הלכו כלל ישראל שְׁבִי אחרי המדרגות העצומות שנתנו להם בזמן הבית. הם לא הרגישו שחסר להם דבר!

היה להם את כל טוב הארץ ברוחניות ובגשמיות - עד שהגיעו להרגשה שהם יכולים להסתפק במדרגות שיש להם - 'עס איז גוט אזויזי עס איז' - ולא צריכים יותר מזה. הם זכו להשיג אורות גדולים ועצומים ושאומו מכך חיות נפלאה, הם הִשְׁלֹו את עצמם לחשוב שהם כבר נמצאים על פסגת ההר, וממילא הרגישו שיש להם כבר די והותר, ואמרו: **"למה אנחנו צריכים לעבוד כדי להגיע למדרגה יותר גדולה ממה שכבר יש לנו? למה אנחנו צריכים להתהלך כאן בירושלים עיר הקודש עיר הגנועים וכיסופים לעתיד לבוא, בו בזמן שיש לנו בית המקדש נפלא כזה? וכי אנו מוכרחים להשיג מדרגות של ימות המשיח; מדרגות גדולות ורמות כאלה? וכי אם נהיה בעל מדרגה כמו שאנו עכשיו - יחסר לנו דבר? האף אומנם לא נוכל לחיות בלי זה? וכי זה 'עק' וועלט' כן?!"** לא נורא! אנחנו נחיה גם בלי זה".

החורבן הגדול היה הדרך להזכיר להם את המטרה
מה עשה הקדוש ברוך הוא... הבורא כל עולמים סיבב את כל הסיבות והביא לידי כך שכלל ישראל יפלו מהמדרגות שהיו להם: הם כבר לא הרגישו כל כך את האורות ואת הגילויים של הבית המקדש, הם נפלו קצת מה'שפיץ בחרג' שהיו עליו, עד שהם מעצמם בחרו ברע וחטאו בחטאים חמורים רחמנא ליצלן, אשר כתוצאה מכל זה הגיעו למצב של 'ותרד פלאים' - לירידה הנוראה של חורבן בית המקדש וגזירת גלות.

אז או כאשר קבלו מכה נוראה כל כך - הם ראו איך שנפלו והתדרדרו מראש ההר ומרום המדרגות עד תהום רבה - הם קלטו והבינו את אשר אירע להם ופתחו ושאלו: **"אִיכָה יִשְׁכָּה יְיָד הַעֵיִר רְבָתִי עָם"** - איך עלה לנו כזאת שנפלו מאותן מדרגות נעלות שהיו מנת חלקנו בשבתנו על אדמתנו - לארץ גזירה וגיא צלמוות? אם היינו במקום האמיתי שלנו - באותם הימים בהם שרויים היינו על אדמתנו והיה לנו בית המקדש - וכי היינו נופלים משם? היעלה על הדעת? בוודאי שלא! **אלא מאי? מוכרח להיות שמעולם לא היינו כדבעי! מתברר לנו עתה שכבר אז התרנו לעצמנו להונות את עצמנו בענינים שנוגעים לעיקר התכלית שלנו בעולם! אין לנו שום ברירה אחרת; אנחנו צריכים להתחיל ללמוד את כל הסוגיא הזאת מראשית ומתחילה. אנחנו שוב צריכים לברר לעצמנו למה באנו לעולם הזה - מתברר שאנחנו הגענו לכאן עבור מטרה אחרת ממה שִׁהְבְּנו עד הלום. אנחנו כאן בעולם כדי להשיג את תכלית השלימות; שלימות שאין למעלה ממנה!**

כלל ישראל הבינו שעליהם לבכות על העתיד ולא על העבר

ואם כן אנחנו מתחילים מעכשיו לעבוד ולהשתוקק לעת הזאת שבו נגיע לשלימות הראויה לנו באמת; למשיח ולבית השלישי, אשר אז נשיג את המדרגה שהיא היתה הכוונה העליונה מראשית הבריא. **ומעתה הבכייה שלנו אינה על העבר - כי אם על העתיד; הבכייה שלנו אינה רק על כל מה שחסרנו ואבד לנו, אלא עיקר הבכייה הוא על שאנו כל כך רחוקים מן המקום האמיתי שלנו! אנחנו רוצים להיות היכן שהריבונו של עולם רוצה שאנו נהיה! לא יעזור לנו כעת לא בית המקדש ראשון ולא בית המקדש שני! גם לו יחזירו לנו את כל הגילויים ואת כל המדרגות שהיו לנו שם - לא נחדל מלהתאבל ולקונן מתוך בכיית וייללות. אחרי החורבן הנורא שעברנו, הגענו להכרה שאין אנו יכולים להתנחם כל זמן שאין לנו את הבית השלישי דוקא, וכל זמן שלא זכינו לו, אנחנו ממשיכים ומוסיפים לבכות ולדמוע מאין הפוגות.**

כל מה שאנו מדברים מן העבר, כל מה שאנחנו חוזרים ומספרים שוב ושוב על תפארתה והדרה של ירושלים, על כבודו של בית חיינו - הבית הראשון והשני - הוא בעיקר כדי שנבין באיזו שפלות וירידה אנחנו נמצאים כעת! לאיזה בור תחתיות השליכו

אותנו! אנחנו שרויים כיום בהסתר פנים נורא ואיום - אשר זה גופא חלק מגזירת הגלות - עד כדי כך שיהודי כבר יכול להרגיש שהוא חי חיים טובים והכל כשר וישר ולא חסר לו דבר. ולכן אנו מנסים לעורר את היכרונות שלנו - 'שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון' - להזכיר לעצמנו קצת מהיכן אנו מגיעים, באיזה עולם קדוש וטהור חיינו פעם - 'זוען וועלט איז געווען וועלט' - אלו בני מלכים היינו באותם הימים בירושלים כאשר כל יהודי היה יוצא ונכנס בבית המקדש! כדי שנבין את היתמות הגדולה שלנו ונזכור באיזה חושך כפול ומכופל אנחנו שרויים.

על ידי ההשתוקקות מתקנים את שורש החטא
אמנם בו ברגע שאנו מבינים זאת קצת וכבר מרגישות את עומק החושך שאנו שרויים בו, הרי שהגעגועים שעולים ומציפים אותנו, אינם על העבר - כי אם על העתיד לבוא. "אנחנו משתוקקים רק למשיח צדקנו! אנחנו נכספים לימות המשיח! לתיקון השלם! ליום שבו יגיע העולם אל תכלית! ליום שבו יהיה לריבונו של עולם נחת בעולמו! ליום שבו יתגדל ויתקדש שמיא רבא! וההשתוקקות והכיסופים הללו הם 'תיקון בשורש', כי הם המה מתקנים את הסיבה אשר בעטיה הגענו לשפל המצב הזה. כי הלא מחמת חסרון ההשתוקקות הגענו למצב של חורבן הבית, ונמצא אשר באותו רגע של חורבן בית המקדש - גם אשר בו מתעוררים הגעגועים וההשתוקקות - גם נולד משיח צדקנו שיבוא ויגאלנו בקרבו".

תוקף השאלה של 'איכה' מביא אותנו למסקנות ברורות מאד

מגילת איכה לא נכתבה רק על מנת לתנות את הצער והכאב הנורא וכדי להתלונן ולרטון על המצב הקשה שלנו. איכה היא מגילה שמוסדת על שאלות וקושיות גדולות ועצומות, וכל השאלות הללו מובילות אותנו למסקנה אחת: אנחנו מוכרחים לזכות לביאת המשיח! העולם מוכרח ל'משיח'! אין לנו שום חיים בלי משיח! ובסוף המגילה כאשר הנביא תוהה ושואל: אם מאסת בנו כל כך - למה קצפת עלינו כל כך? אם אכן אמת שאתה כבר לא חפץ בנו יותר וכלל ישראל הם כבר לא העם הנבחר שלך - למה העשית אותנו בקצף גדול ובחמה שפוכה? ואם כן אנחנו מגיעים אפוא למסקנה אחרת לגמרי: אתה לא מאסת בנו כלל כל הגלות הנוראה הזאת היא רק כדי שכבר נדרוש ונחפש את השלימות שלנו! כדי שניחל ליום בו יתקיים "וְנִגְלָה כְּבוֹד ה' וְיָאוּז כָּל בָּשָׂר יִתְחַדּוּ כִּי פִי ה' דְּבָרָא! כל המטרה שלך היא לזכות אותנו שכבר נצעק אליך מעומק ליבנו את הבקשה והתשוקה של "השיבנו ה' אֵלֶיךָ וְנִשְׁוֹבָה חֹדֶשׁ יְמֵינוּ כְּקִדְם" - שנתאוה לחיות חיים של 'כקדם', חיים של הכוונה העליונה - חיים של שמו של משיח שקדם לעולם.

החורבן מגלה שכלל ישראל מוכרחים לחיות עם 'משיח'

ומעתה מתברר: הריבונו של עולם בעצמו הביא וגרם לכך שהבית המקדש ייחרב וכלל ישראל יעברו גלות ארוכה כל כך, כדי שיתגלה שכלל ישראל לא יכולים בלי משיח - 'אָן משיח איז גארנישט דא' - ואין להם שום תקוה ואחרית בלעדי. כדי שיתברר לעין כל שבלי משיח אין עולם כלל - 'עס איז קיין וועלט נישט'.

כל ערליכע איד צריך לדעת את האמת הזאת באופן הנוקב ביותר, ועליו לרצות להגיע אך ורק למלוי וההתגשמות של הכוונה העליונה - עד שכל החורבן כדאי הוא לו לשם כך! **עליו להטמיע בנפשו שכל החורבן לא נועד אלא כדי שכל יהודי יידע שעליו לקוות ולצפות ולעבוד כדי להביא את העולם לתיקונו ולתכליתו - אשר הריבונו של עולם קבע עבורו מאז ומקדם! כאשר העולם יזכה לגילוי של משיח - העולם יהיה במקום הנעלה והמרומם ביותר שלו, וכל זמן שלא בא המשיח - הוא נמצא במצב השפל ביותר שלו! בלי משיח זה ממש 'סוף העולם'.**

הביטו וראו אם יש מכאוב כמכאובי: הכאב הפרטי שבוקע ועולה מליבו של כל יהודי

אצל כל יהודי יש בחינה של 'חורבן וגלות'

וכל הדברים הללו - כפי שהם מתרחשים בכלליות - מתרחשים גם לגבי כל אדם מפרטיות: כי נשמת משיח היא נשמה כוללת, נשמה שכוללת בתוכה את כל נשמות ישראל, וכל יהודי יש לו בקרבו נקודה של משיח. והנקודה משיח הזאת שיש בכל יהודי, היא היא הצורה האמיתית של יהודי - איך שהשי"ת רצה שיהודי יראה. וזאת היא המדרגה של צדיק; שעל זה אמרו חז"ל (נדה ל:): "משיבני אותו תהי צדיק", כי כל יהודי יש לו נקודת צדיק בקרבו שעליו לגלות - אשר זאת היא הנקודה המשיח שלו.

דא עקא שבעוד אשר מן השמים מצפים ממנו לגלות ולעבוד עם נקודת המשיח שבו, איז האדם מסתפק במועט... כאשר הוא שומע דיבורים על מדרגות; על דבקות; על אור תורה! על תענוגים עליונים! כאשר אומרים לו שצריכים להגיע למעלה ומדרגת הצדיקים, הוא משיב ואומר: למה אני צריך שאיפות כאלה?! למה מדברים איתי על מדרגות של צדיקים? וכי אני לא אדם טוב והגון - גם ללא כל המדרגות הללו? וכי אין די בתורה ובתפילה שלי? וכי אין די בחסד שאני עושה? במילים אחרות הוא אומר כאן: אין בי כיסופים לגלות את הנקודת משיח שלי! אני לא מוכרח לגלות את הנקודת המשיח שלי ולהביאה לשלימות הראויה לה - אני מסתפק עם הבית ראשון שלי...

אין ברירה אלא להחריב את הבית ראשון שלו

אמנם מן השמים כלל לא מסתפקים במועט, אצל הריבונות של עולם זה לא הולך עם כל מיני בדיעבד. כל דבר בעולם נברא עם תבנית וצורה מסוימת איך שעליו להיות לכתחילה - ועד שהוא לא יהיה כמו ה'לכתחילה' שלו, הריבונות של עולם כביכול לא יתרחש. הכוונה העליונה מוכרחת לצאת בפועל ממש. וכדי להביא את הכוונה העליונה לידי מעשה יש לו לריבונות של עולם מהלכים שלמים, גבוה מעל גבוה, שאין לנו בהם שום השגה, אבל סוף כל סוף הוא יעורר את ליבו של כל יחיד ויחיד לבקש ולהשתוקק לתיקון השלם שלו. אולם לפעמים דרכו

של הריבונות של עולם להביא את האדם לתיקונו על ידי הנהגה של 'תשעה באב'... מביאים אותו מן השמים להנהגה של 'חורבן', להנהגה של גלות - כל אחד לפי עניינו ושיעורו. הוא נכשל ונופל בניסיונות, הוא לא מצליח לעמוד בפיתוי היצר, הוא נכשל בביטול תורה ובמידות מגונות ובכמה וכמה חטאים חמורים רחמנא ליצלן, ולפתע פתאום הוא מגלה שהוא כבר לא אותו אדם חשוב כמו שהוא תפס את עצמו עד עכשיו - א' שיינער איד איז ער שוין אויך נישט' - כבר אין לו כל כך הרבה במה להתפאר... כל אחד לפי עניינו ומצבו, בחורים באופן זה, ואברכים או כלל כל יהודי, באופן אחר, אבל דבר אחד ברור: כל יהודי יצטרך בסופו של דבר למלא את התוכנית של הריבונות של עולם. וכאמור, פעמים רבות מאד זה עובד על ידי חורבן וכליון הבית ראשון של האדם; רוצים ממנו שיתחיל שוב מאלף בית.

בו ביום שאדם מגלה את החורבן הפרטי שלו, הוא רואה שכל מה שקיווה להשיג, כל המדרגות שכבר חשב שיש לו, הכל קרס תחתיו ונשבר ולא נשאר בידו מאומה, או אז הוא מכיר שאינו יכול להמשיך עם השטחיות הזאת - 'אידשישקייט קען נישט זיין אזוי פלאטשיג' - הוא מבין שלא שייך לעבוד את השי"ת עם רדידות כזאת. הוא מבין שבוודאי ישנה איזו שלימות! יש בעולם איזו תכלית אמיתית! הנה אז המשיח שלו מתחיל להיוולד בקרבו, המשיח מתחיל לצמוח ולהתגלות. הוא מקבל השגות אחרות לגמרי של תשוקה וכיסופים - הוא מתאוה לאורות עליונים.

ואין הכוונה שכל זה מוכרח להתרחש בפועל בתשעה באב - זה יכול להתרחש בכל יום מימות השנה, אבל ההנהגה הזאת מקורה בתשעה באב! בכח ובשורש זה התרחש בתשעה באב! כי תשעה באב הוא יום של לידת משיח שבא על ידי חורבן, וכל אותם הנשמות שהשי"ת יודע שהתיקון שלהם צריך להיות באופן זה - כי להשי"ת ישנם עוד תיקונים ודרכים לרבות - אזי התיקון שלהם מתעורר ביום זה.

ובאו האובדים: הבכיה דקדושה שמקרבת את הנידחים

הבכיה על העבר מלאה גאווה וכפירה

והביאור בזה הוא: כל הבכיה של הסטרא אחרא הוא לעולם על העבר; על דבר שהיה בעבר ושוב לא יחזור. במקום שהאדם ירים את עצמו ויאמר: "מה שהיה - היה! וואס איז געווען - איז געווען!" ואני צריך לראות מה אני עושה מהיום והלאה - הרי הוא שקוע כעת בעצבות ומרה שחורה ובוכה על העבר. הוא רק זוכר שמלפנים היה לו דבר מה - והיום אין לו כלום. וכך הוא הולך ומבכה את מר גורלו ואומר שוב ושוב: "למה עשיתי כך וכך? היכן היה השכל שלי? למה אני כזה שלימל? למה לא עשיתי אחרת?!" בכיה כזאת היא בכיה של עצבות ומרה שחורה! בכיה של חידלון! של ייאוש ושל כפירה! בכיה של גאווה עמוקה והיפך ההכנעה וקבלת הנהגת הבורא ית"ש. ובכיה כזאת - מן המותר לומר - היא בכיה שצריך לרחק ולבטל מכל וכל, כי היא מעוררת דינים ומסלקת את השכינה הקדושה.

הבכיה דקדושה היא כולה תקוה ותפילה לעתיד

לא כן היא בכיה שנובעת ממקום קדוש; בכיה דקדושה. כי בכיה של ערליכע איד היא לעולם

הבכיה של החורבן הפרטי

כלל הדברים: יום תשעה באב הוא יום של התעוררות; בכל נשמה עולים געגועים נוראים - 'עס וויינט זיך און בענקט זיך'; השיכנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם". כלל ישראל מחכים ומצפים מתי כבר נזכה ליום היום הגדול הזה; יום גאולתנו ופדות נפשנו, אשר לרגע אחד לא חדלנו מהשתוקקות וכיסופים אליו. מתי כבר יתגלה לנו היום שנתעלה למדרגה האמיתית של כנסת ישראל, של העם הנבחר, של בני בכורי ישראל.

ובפרטיות יושב כל יהודי על הארץ, הוא קורא מגילת איכה, דמעתו על לחיו ואין לו מנחם - 'עס גיסט זיך א טערר נאך א טערר' - ומפרש את כל הפסוקים הללו על הגלות הפרטית שלו... בפסוקים הללו הוא רואה את עומק השאול תחתית שהוא נמצא בו, הוא רואה עד כמה הוא רחוק מהכוונה העליונה, וכד כבד הוא שופך את הלב נשבר שלו לריבונות של עולם עם הפסוקים הללו. הוא מפרש את שיחתו ומבטא את עומק כאבו וצערו על החורבן הפרטי שלו, הוא מוריד דמעות על המשיח הפרטי שלו שמחולל בגוים, הנקודת משיח שבקרבו נמצאת בהסתרה נוראה ואין לה שום השפעה על החומר העכור שלו. וכך מתוך כל הבכיה הזאת הוא מבקש על נפשו, הוא מבקש על המשיח הפרטי שלו - שיהיה לו 'פנים' כמו שהשי"ת חפץ ממנו, והוא יודע בנפשו שכל עוד שלא יזכה להגיע לשם, הוא ימשיך ויסיף לבכות ולדפוק על שערי השמים ולא יתנחם בשום נחמה אחרת, הוא לא יסכים לקבל שום דברי נחומים; יבואו ויבטיחו לו הרים וגבעות, מדרגות וגילויים, אבל הוא יאמר לכולם (ישעיה כב, ד): "שָׁעוּ מִנִּי אֲמָרוֹ בְּבָכִי אֶל תֵּאֲצִיזוּ לְנַחֲמֵנִי", הוא כבר יודע שעליו להשתוקק רק ליום שבו יגלה את נקודת המשיח שלו לגמרי! רק לתיקון השלם! ועד אז הוא יקיים בנפשו את דברי הנביא (סם סב, ה, ז): כָּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה תִּמְדּוּ לֵאמֹר יִחְשׂוּ הַמְּזַכְּרִים אֶת ה' אֶל דְּמֵי לָכֶם וְאֶל תַּגְּנוֹ דְּמֵי לֹעַד וְכֹהֵן וְעַד יִשְׁעֵם אֶת יְרוּשָׁלַם תִּהְלֶה בְּאֶרֶץ".

רק על העתיד. הוא בוכה על דבר שהוא מתאוה ומשתוקק לזכות לו: הבכיה שלו נובעת מתוך אמונה שלימה שהשי"ת שומע קול בכיות ומקבל את דמעותיו ברצון ובאהבה. הוא יודע שהריבונות של עולם אוסף ומכנס את כל הדמעות - נאך א טערר און נאך א טערר - וכאשר נאד הדמעות יתמלא על גדותיו - ייתן לו השי"ת את שאלתו ובקשתו; אם באופן שהוא ביקש או באופן אחר, אבל על כל פנים השי"ת ימלא את משאלותיו.

ואכן מחמת זה השי"ת מאד מחשיב 'אידישע טרערן' והם מעוררים את מדת הרחמים לעילא. כי האמונה והתקוה שבאים לידי ביטוי בתוך הדמעות הללו; בונים קשר נפלא ועצום עם הריבונות של עולם. כל יהודי מרגיש בחוש, שחוץ מן ההרגשה החיצונית שהאדם מרגיש בדרך כלל אחרי שבוכה - שהוטב לו במקצת, הרי שאחרי שהוא מוריד דמעות על רוחניות, דמעות שמעורבות עם תקוה ותפילה - הוא מרגיש שירד לו אבן מליבו. הלב שלו מתרומם ומתעלה. כי אחרי הבכיה והדמעות נותנים לו מן השמים נחמה ותקוה טובה.

השי"ת מאד מחשיב 'אידישע טרערן' והם מעוררים את מדת הרחמים לעילא. כי האמונה והתקוה שבאים לידי ביטוי בתוך הדמעות הללו; בונים קשר נפלא ועצום עם הריבונות של עולם. כל יהודי מרגיש בחוש, שאחרי שהוא מוריד דמעות על רוחניות, דמעות שמעורבות עם תקוה ותפילה - הוא מרגיש שירד לו אבן מליבו. הלב שלו מתרומם ומתעלה

~

כל יהודי יש לו בקרבו כמה חלקים שהוא כבר התייאש מהם לגמרי... כל אחד עם הקשיים והמכאובים שלו. זה כבר התייאש משמירת הלשון ורעהו משמירת עיניים, וזה מאמין באמונה שלימה שכבר לעולם לא ירגיש טעם בשבת קודש, ועוד עוד. אולם תשעה באב הוא זמן של בכיה דקדושה, בכיה שמונחת וגנוזה שם תקוה ואחרית טובה; בבכיה הזאת מתברר שיהודי יכול לזכות לכל דבר

דרכי הצדיקים

סיפורי קודש בדרכם של רבותינו הק' זי"ע

הרה"ק ה'חזוה' מלובלין זי"ע – יו"ד תשעה באב

עשו בוכה מתוך ייאוש עצום ונורא

הסמל של הבכיה של הסטרא אחרא הוא בכייתו של עשו! כי עשו בכה בכייה של ייאוש! יצחק אבינו כבר הבין את מהותו של עשו; הוא ראה גיהנום פתוחה לפניו וכל קלונו של עשו כבר נתגלה. הברכות כבר נמסרו ליעקב, ויצחק עוד הוסיף וחיזק את הנתינה באומרו "גם ברוך יהיה", ועם כל זה נשא עשו את קולו ובכה - וזהו כבר בכייה של ייאוש! אין בבכיה הזו כלום, רק ייאוש וגאווה וקנאה ושנאה. עשו לא בכה על העתיד הרוחני שלו; למה הוא אכן כזה איש שדה, למה הוא מבטל את כל זמנו בציד חיות, למה הוא כזה רשע שמשקר את אביו השכם והערב. עשו רק ביכה את מר גורלו שמעתה הוא כבר לא יכול להערים על יצחק אבינו...

הטענה על הבכיה של חינוס: קבלתם מתנה והשלכתם אותה לריק

דומה לזה הייתה ה'בכיה של חינוס' של כלל ישראל: כלל ישראל לא בכו אז מתוך געגועים ותקוה ויזכו להתעלות ולהתקבצות ליריבונו של עולם, אלא בכו בכייה של ייאוש! הם בכו והתלוננו על שנפלו עם ארץ קשה; ארץ אוכלת יושביה. ולכן אומר הפסוק (דברים א, מה): "וְיִתְּשֻׁבוּ וְיִתְּכַפְּרוּ לִפְנֵי ה' וְלֹא שָׁמַעַתְיָהּ וְלֹא הִאֲזִינָה אֲלֵיכֶם". וברשי" שם: "עשיתם רחמי כאליו הוא אכזרי". כי השי"ת ברוב טובו וחסדו נתן לכם את הכח של 'אידישע טרערן', אתם יכולים לבכות ולהוריד דמעות שמעוררים רחמים ופיתוחים שיערי שמים - גם עבור אדם שאינו ראוי ואינו כדאי, ואתם הלכתם ולקחתם את הכלי הנפלא הזה של דמעות ושפכתם אותם להבל ולריק, אתם בכיתם בכי של ייאוש ועצבות! בכי של אולת ידיים ומרה שחורה! ומחמת זה גרמתם שלא עוררתם רחמי שמים - רק דינים וסגורים רחמנא ליצלן! ולכן העבודה של תשעה באב היא לתקן את הבכיה של חינוס הזאת ולבכות בכייה של אמת, בכייה של השתכחות הנפש ותקוה - עם דמעות של קרבת אלוקים.

הבכיה תמורוים של רחל אמנו נוטע תקוה לכל איש ישראל

הסמל של בכייה דקדושה הוא הבכיה של רחל אמנו; הבכיה הגדולה של "רחל מְבַכָּה עַל בְּנֵיהָ מֵאֲחֶהּ לְהַנָּחֵם עַל בְּנֵיהָ כִּי אֵינָנָה" (ירמיה לא, יד), רחל אמנו בוכה ומיללת על בניה שהם 'איננו' - הם לא נמצאים במקום האמיתי והנכון שלהם; בתוך כלל ישראל. רחל אמנו מְבַכָּה את מצבם של הנשמות הנידחות, של המינים האפיקורסים שעליהם נאמר (משלי ב, יט): "כֹּל בְּאֵהָ לֹא יִשְׁוּבוּ", הם כבר לא יכולים לחזור וכולם כבר התייאשו מהם לגמרי. אפילו הצדיקים כבר התייאשו מלקוות שהנשמות הללו עוד יזכו ביום מן הימים לחזור ולהיות 'ירא ה' וחלק מכלל ישראל: "וכי הם עוד יכולים לזכות לתיקון? הם עוד יזכו להיות יהודים יראים ושלמים! היתכן לחשוב כך? הם הלא עוכרי ישראל! הם לוחמים נגד כל דבר שבקדושה! וכי מה אתה מדבר, לא שייך בעולם ששוב יקבלו אותם במחנה ישראל!".

נו נו, כל אחד יכול לומר ככל העולה על רוחו! כל אחד יכול להתייחס עד מחר! אבל רחל אמנו היא לא מתייאשת! 'מאנה להנחם על בניה' - היא לא מוכנה לקבל שום תנחומים! היא לא רוצה לקבל את מה שאומרים לה כבר אלף פעמים שהיא כבר צריכה להתייחס מכל הנשמות הנידחות הללו! כי רחל אמנו היא האם' של כלל ישראל - 'זי איז אונזער הייליגער מאמע' - וְהָאֵם לְעוֹלָם אֵינָה מְתִיאֶשֶׁת מִבְּנֵיהָ. ועל זה מבטיח אותה השי"ת הבטחה גדולה: "יֵשׁ שֹׁכֵר לְפַעֲלֹתָהּ בָּאֵם" - יש לבכיה שלך תועלת עצומה! אי אפשר לשער אלו פעולות טובות עוד ייצאו מהבכי תמורוים שלך! "וְיֵשׁ תְּקוּהָ לְאַחֲרֵיתָהּ בָּאֵם" - הבכיה שלך מעורבת כל כולה עם תקוה לאחרית טובה! "וְיִשְׁכְּבוּ בְּנֵים לְגִבּוֹלָם" - הריבונות של עולם מבטיח שכנסת ישראל, כל יחיד ויחיד יהיה מי שהיה, עוד ישוב בתשובה שלימה. הריבונות של עולם אומר: רחל אמנו, פעולה גדולה פועלת בדמעותייך!

בתשעה באב יכול כל אחד לחזור ולהאמין שיש בידו לתקן הכל

כל יהודי יש לו בקרבו כמה חלקים שהוא כבר התייחס מהם לגמרי... כל אחד עם הקשיים והמכאובים שלו. זהו כבר התייחס משמירת הלשון ורעהו משמירת עיניים, ישנם כאלו שכבר התייחסו לגמרי מתפילה לגמרי בדבקות ובהתלהבות, וישנם כאלה שהתייחסו מללמוד בהתמדה רבה. זה קבל כמציאות מוחלטת את החולשה שלו בתאוות אכילה וזה מאמין באמונה שלימה שכבר לעולם לא ירגיש טעם בשבת קודש, ועוד עוד. אולם תשעה באב הוא זמן של בכיה דקדושה, בכייה שמונחת וגוזזה שם תקוה ואחרית טובה; בבכיה הזאת מתברר שיהודי יכול לזכות לכל דבר.

זהו יום שכל יהודי יכול לאחוז בכוחה של רחל אמנו - שאינה מתייאשת משום יהודי בעולם! זה זמן נפלא שבו יהודי שופך את לבבו לפני הריבונות של עולם: למה אני כל כך רחוק ממך? למה אני רחוק כל כך מן הנחלת ומן השלימות! כולם מסביבי - וגם אני בעצמי - מייאשים אותי כבר אלף פעמים, אבל 'מאנה להינחם' אני לא מקבל תנחומים של ייאוש! תנחומים של אולת ידיים! אני לא מוכן לקבל שכבר לא ייצא ממני מאומה! אני לא אחשה ולא אדמה עד אשר אגיע לתכלית השלימות שלי". ואז יורדת רוח התנחומים מן השמים ומנחמים את האדם: אתה עוד תגיע לתכלית השלימות! אתה עוד תזכה לראות איך שכל החלקים שבקרבך וכל הניצוצות שלך יתאספו ויתכנסו ויחזרו לתיקונם ושוורשם לעילא! "וְיֵשׁ תְּקוּהָ לְאַחֲרֵיתָהּ בָּאֵם" וְיִשְׁכְּבוּ בְּנֵים לְגִבּוֹלָם.

- הרה"ק הרבי ר' אליעזר מדיקוב זי"ע אמר פעם לבניו הק': 'פון די אלע צדיקים וואס איך האב געקענט, איז מיר אַם מערסטנס א שאד וואס ענק האבן נישט געקענט דעם רבי'ן פון לובלין, די צוויי אויגן האבן אים געלאכטן אזוי ווי צוויי שטערן אין הימל' (מכל הצדיקים שהכרתי, חבל לי ביותר על כך שלא הכרתי את הרבי מלובלין, שני עיניו היו מאירים כמו שני כוכבים בשמים).
- כ"ק רבינו זי"ע הכיר בילדותו יהודי זקן שהגיע מעיירה קטנה בשם 'פאטשינאו', שהיתה קרובה לסטיטשין מן העבר השני של נהר ה'וויסל', בגבול פולין וגאליציע. ואותו זקן עוד זכה לנסוע בצעירותו אל הרבי מלובלין, וסיפר מעשה שאירע עמו. פעם אחת בא מפאטשינאו אל הרבי מלובלין לשבת, והנה ביום שב"ק בבוקר התבטא הרבי כי יש איזו עיירה ליד ה'וויסל', שאירע בה שריפה בליל שב"ק, ולא ידע הרבי לומר את שם העיירה כהוגן ואמר 'פאטש... פאטש...' כחוכך ומסופק איך היא נקראת. נענה יהודי זה ואמר 'אולי כוונת הרבי לעיירה פאטשינאו?' ענה הרבי כי אכן לזה היתה כוונתו. מיד אמר לו כי הוא דר שם, ובכן הרי הוא מבקש לדעת אם גם בביתו היתה השריפה. אמר לו הרבי: 'מַשֵּׁל מיר אויס ווי דו וואוינסט' (תתאר היכן הבית שלך), והנה הרבי את ידיו מעל עיניו כמשקיף לראות עד שם, ובעודו מבט וצופה אמר 'כאן נשרף וכאן נשרף', וכאילו שהוא רואה את העיר לגג עיניו ממש, ואז אמר לו: 'דיין הויז איז נישט פארברענט געווארן' (ביתך לא נשרף). אחר שב"ק חזר לביתו, וראה כי מכל דברי הרבי לא נפל דבר ארצה; ממש כמו נביא.
- דרכו של הרבי מלובלין היתה לדבר בשפלות עצמו, אבל היו גם כמה פעמים שירב בשבח עצמו ורום מדרגותיו. וכן גם היה הדרך אצל עוד כמה צדיקים, אשר לפעמים היו מדברים בשפלות ופחיתות ערכם, ופעמים אחרות דיברו גדולות על עצמם. ואמר על כך כ"ק רבינו זי"ע, כי הצדיקים היו משנים את סגנון דיבורם בכל עת, לפי בחינת העולם העליון שבו היו נמצאים באותה שעה. פעם אחת נכנסתי אצל כ"ק רבינו, והראיתי לו סמך לדבריו בדברי הוזה"ק בפר' פקודי (ח"ב רלב). כי הוזה"ק תמה שם על דוד המלך, אשר במקום אחד הוא מכנה את עצמו "עני ואביון" (תהלים מ, יח; ועוד) ועוד כמה לשונות של שפלות, ואילו בפעם אחרת הוא מכנה את עצמו בגדולה ובהרחבה, כאשר הוא אומר על עצמו "נאום הגבר הוקם על משיח אלקי יעקב ונעים זמירות ישראל" (ש"ב כג, א). ומתרג' הוזה"ק, כי דוד המלך הוא כנגד הירח, וכאשר הירח הוא בבחי' מילוי דיבר דוד בגדלות עצמו, וכאשר הירח הוא בבחי' מיעוט דיבר בקטנות על עצמו. והרי זה סמך לדברי כ"ק רבינו, שהצדיקים מדברים על עצמם לפי עניינם בעולמות העליונים. וענה לי כ"ק רבינו: 'אָה! דאס איז עס טאקע, ממש דאס! (אָה! זה אכן עמו, מה זה הוא).

כל הזכויות שמורות למכון תולדות יהודה סטיטשין אין להעתיק שום חלק מגיליון זה בלי רשות המערכת

מערכת השיעורים
בארה"ב: 718.536.2347
בארה"ק: 072-3323310

לקבל הגליון מדי שבוע במייל,
לסדר מוקד הפצה, ולתרומות:
a0765993813@gmail.com - Tel. 0765993813